

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

18 de modis quibusdam, quibus præter exceptiones Liberamur ab
Obligationibus, & actionibus, & primum de Solutionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

7 non pugnent. l. exceptiones que, 8. de except. in P. ¶ Distinctiones exceptionum tres sunt potiores: prior, ut alia sint reales, alia personales, d. l. exceptiones que, §. si de replic. de reali l. 2. §. legatis de iudi. in P. & quod competat personis accessoris quoque, l. omnes, 19. de excep. P. l. defensionis. C. eo. l. tam mandator. C. de non numer. pec. Reales sunt, quæ rei coherent & rem sequuntur, quæ principalibus debitoribus, & fideiussoribus, & mandatoribus competunt: veluti rei iudicatæ, doli mali, iurifurandi, pactiois in rem. Personales, quæ non egrediuntur personam cui conceduntur: quales quæ dantur personis certis, vt scilicet parenti, patrono, & similibus, ne conueniantur ultra id quod facere possunt, quæ non dantur fideiussoribus earum personarum, l. 7. de exce. in P.

8 ¶ Harum omnium altera diuisione, quædam sunt exceptiones perpetuæ, alia temporales, l. pure. s. ubi ponitur ratio de doli mali exceptio. in P. l. si pactum, 6. C. de excep. l. que situm, 31. de pac. P. Perpetuæ sunt, quæ semper obici possunt, & in qualibet parte iudiciorum, agentibus. ¶ Quales pene omnes sunt quæ peremptoria dicuntur. Sed & placuit, vt quæ temporalia sunt ad agendum, sint perpetua ad excipiendum, l. 3. de excep. l. 2. §. si eo. tit. §. appellatur, eo. tit. ap. Justin. ¶ Temporales, quæ non semper, & nisi certo tempore obici possunt, vt pacti conuenti, ne intra quinquennium petatur. ¶ Atque istæ exceptiones aliis nominibus, peremptoria & dilatoria dicuntur. Peremptoria, quæ decidunt & perimunt seu tollunt omnino intentionem agentis: quales exceptiones iurifurandi, doli mali, toto. si. pot. l. 1. & 2. de dol. mal. excep. l. 2. §. 4. & supra in dolo. metus, l. 4. §. metus, de doli mali excep. error. l. 2. §. 5. & l. 4. §. aduersus, & l. Iulian. 7. de dol. mal. excep. P. l. si quis per errorem, de iuris. iud. l. nihil de reg. iur. rei iudicatæ, si. de excep. rei iud. P. non numeratæ pecuniæ, si. de non numer. pec. C. §. idem iuris, de excep. ap. Iusti l. qui pecuniam, 30. si. cer. per. in P. l. 2. §. 3. de doli mali excep. P. pacti de non petendo in perpetuum, l. si unum, §. pacti. ne peteret, de pacti. P. §. præterea, de exceptio. Et generaliter si obici possit, intentionem vel actionem agentis esse contra leges vel senatusconsulta, quod obicitur, erit peremptoria exceptio. l. 3. in principi. de excep. in P. ¶ Dilatoria exceptiones sunt, quæ non perimunt intentionem agentis, sed tantum differunt. d. c. l. §. appellatur, r. de replicat. Harum pro negotiis plures species notari possunt, vel quæ ad differendam solutionem, vel ad iudicium, vel forum declinandum, pertinent. Exceptiones dilatorie solutionis sunt, vt ex pacto de non petendo ad certum tempus, l. 3. §. 1. de excep. P. vel quia sub conditione promissam, vel debitum, ante diem eius peti non possit, l. quod in die. 70. de solutio. P. l. cedere die, de verbo sign. l. 1. quando dies, leg. eo. l. cui. de actio. siue ex conuentione, vel vltima voluntate pendeat, siue ex lege privilegium differendi, vt in l. vnic. §. ex alio, de rei vxor. ali. C. vel a principe habeat, l. 2. de prec. Imp. offer. l. 1. C. tit. 2. 2. Iudiciales exceptiones, sunt quæ iudicium ipsum respiciunt: dilatorie, vel quæ aduersus iudicem proponuntur, vt cap. ad probandum de excep. s. postremo, de appella. c. quia suspensi, 3. q. 5. l. apertissimi C. de iudic. cum sim. vel aduersus iurisdictionem eius, vt non competentem, vt in c. de causis, de offi. deleg. l. 1. C. de arbit. l. si non comper. iudi. C. l. si pater, ne de sta. d. funt. C. vel ratione personarum agentium, vt quia legitimam personam non habent standi in iudicio, vt l. si ad Macedo. C. l. 1. & 2. qui legit. personam sta. in iud. non hab. Excipiuntur & contra iudicia, quia non in loco debito, tuto, non satis, vel factis diebus fiant, l. omnes C. de feriis l. si feriat, eo. titu. P. quod procurator non sit legitimus, l. 2. §. in. de excep. P. l. licet. C. de procura. & huiusmodi.

¶ Illud commune est vtrisque, vt exceptiones quæ in iudicium deducuntur, vel de iudicii ordine, vel solemnitate sunt, peremptoria regulari iure vsque ad sententiam proponi in iudicio possint. c. excep. de exceptio. l. peremptoria, C. sententiam rescind. non poss. Dilatorie solutionis ab initio litis, vt & alia dilatorie, & declinatoria iudicii seu fori, quæ omisse non repetuntur post contestationem litis, l. penult. & si. C. de excep. l. item demum. C. de procur. l. exceptionem, C. de probato. l. sed est susceptus, 2. de iudic. in P.

¶ Diuisionem aliam ponit Vlpian. earum, quæ proponuntur vel iudicii, vel facti nomine. Vlpian. in l. si post litem. l. 13. & Labeo l. penult. de excep. P. ¶ Traditur autem, exceptiones de eo tantum, quod postea interest, recte proponi, non si excipiat de iure tertii, l. 4. §. competit, si seruit. v. ind. lib. 8. P. titu. §. l. si quis, 8. de praescrip. 30. vel 40. annor. Baro. Paul. Castren. in dicto §. competit. & in l. de rem. acata. Et in summa exceptiones opponuntur, aut quia factum est, quod oportuit: aut quia factum est, quod fieri debuit, quæ exemplis illustrat Paulus Iurifconsul. in l. exceptio. opponuntur, 20. de excep. in P.

¶ Propositæ autem erant exceptionum formulæ a prætoribus, quæ, & a iure ciuili, sicut actionum, vnde prætoribus dicuntur alia ciuiles. Formulæ autem nunc exoleuerunt, sicut in actionibus annotauimus. ¶ Proponendæ autem sunt secundum negotia proposita, vt intelligamus quid reicere velimus ab eis, quibus agendi & defendendi potestas est facta a lege, secundum a quietate naturalem, l. qui equitate, de dolo mal. cuius defensio est, l. v. v. de iust. & iur. ¶ Vocantur namque & defensiones exceptiones, c. cum inter, de excep. l. defensionis, C. eo. titu. Quamobrem & recte placuit, neminem posse pacisci generaliter, ne sibi liceat vti exceptione: etsi specialibus quibusdam expresse renuntiare liceat, l. 4. §. que situm, si quis, caution. lib. 2. P. tit. 11.

De Modis, quibus præter exceptiones liberamur ab Obligationibus: & Actionibus: & primum de Solutionibus. Cap. 18.

Apud Iusti. lib. 3. titu. fin. Lib. 46. P. titu. 3. Lib. 8. C. titu. 43.

- 1 Obligatio aut naturaliter, aut ciuilitur soluitur.
  - 2 Solutio opponitur ex diametro obligationi, & quid solutio.
  - 3 Solutionis loco que sunt.
  - 4 in Solutione qua sunt consideranda.
  5. 6. 7. 8. Solutio aliud pro alio non potest, quando.
  - 6 Pecunia numerata valor in solutione, quomodo estimandus.
  - 8 Necessitas cogit creditorem aliud pro alio a debito accipere.
  - 9 Pignora cedunt solutioni debiti, quomodo.
  - 10 Solutio solidi debiti faciendâ, & quando fieri dicitur.
  - 11 Solutio partis an pro parte liberet ab obligatione.
  - 12 Soluere quis possit, & debeant.
  - 13 Debitor liberari a debito potest inuitus, quare, & quomodo.
  - 14 Debitum a creditore remissum non potest repeti.
  - 15 Liberatio debitoris quomodo liberet eius intercessores.
  - 16 Fideiussoris liberatio quando liberet eum principalem.
  - 17 Pupillus non soluit debita sine iurioris auctoritate.
  - 18 Debitor defunctorum quando, & quatenus heredes soluant.
  - Heredes in quantum pro debitis, & delictis iure ciuili & pontifico tenentur. eod.
  - 19 Beneficium successor in quantum teneatur pro debitis prædecessoris.
  - 20 Solutio quibus fieri debet.
  - Pupillo quomodo solui possit debitum. eod.
  - Distractus & contractus similitudo. eod.
  - 21 Minoris num. solui, & quomodo debeat, & furioso.
  - 22 Reo criminis num. solui possit.
  - 23 Solutio cui ex pluribus reis stipulandi faciendâ est.
  - 24 Heredibus creditoris vnus quomodo, & quibus soluendum.
  - 25 Procuratori vero aut falso facta solutio quomodo liberat.
  - 26 Seruo solutio facta, quomodo liberet.
  - 27 Matrî facta solutio pro filio, cum non est administratrix, non liberat.
  - 28 Non soluitur marito, vxore creditrice.
  - 29 Fisorum an recte pro stipulatione patris soluantur.
  - Solutio ex iussu creditoris facta liberat. eod.
  - 30 Solutio in alternatiua stipulatione quomodo liberet.
  - De stipulatione alternatiua, vel ad actionis persone dissolueda. eod.
  - 31 Solutio quomodo faciendâ est.
  - Solutio ante diem constitutam an fieri possit. eod.
  - 32 Debitoribus dilatio ad soluendum danda.
  - 33 & 35 Solutio debitoris ex pluribus causis, in quod debitum impu. retur.
  - 34 Delictum grauius, & diuinus, quod censendum est.
  - 36 Solutio effectus liberatio est ab obligatione.
  - 37 Emptionis causa in solutione promitti intelligitur.
  - 38 Chirographi conditio competit solutione facta.
  - 39 Chirographi reddidit, vel possessio, cancellatio quid operetur.
  - 40 Apocha quid. Qui amissio quid. eod.
  - Solutionem factam fuisse que faciant præsumtionem. eod.
  - 41 Alternatiua dandi plura promissio, vnum habet in solutione.
- V Erborum obligatio, aut naturaliter aut ciuilitur, vt ait Pomponius soluitur. Naturaliter solutione, aut cum res in stipulationem deducta, sine culpa stipulatoris, in rebus humanis esse definitur veluti acceptatione, vel cum in eandem personam, in stipulationis promittenti, que deuenit, l. penult. de solut. P. Quæ verba significant varios modos recedendi ab obligatione esse.

¶ Obl.

2. ¶ Obligatio opponitur ex diametro solutio, qua quod ligatum est, dissolvitur, nihil tam naturale, 36. de reg. iur. l. fere, 196. eod. & liberationis verbum, eadem vim habet quam solutio, liberationis, 147. de verbo. signific. in P. Solutionis verbo, inquit Vlpianus, satisfactioem quoque omnem accipiendam placet. Et solucere dicitur eum, qui id facit, quod facere promissit. *Vlpianus in l. solutio, 176. de verb. signific.* Et Paulus ait, solutio verbum pertinere ad omnem liberationem quoquo modo factam, magisque ad substantiam obligationis referri, quam ad numerum numerationem. *l. solutio verbum, 54. de solutio. in P. l. amplius, rem ratam hab. in P. Ita satisfactio, datio pignoris, vel fideiussoris, pro solutione est, l. satisfactio, 52. de sol. ratione liberationis: quamvis alioquin diversa sunt. l. item liberatur, §. qui paratus, quib. mod. pign. vel hypot. solvit. P. l. si rem, §. si. & l. §. de pignorat. acti. in P.* Proinde generalis constituta regula a Iuliano, solutio eius quod debetur, tolli omnem obligationem. *l. solutam, 49. de solut.* Modi itaque erunt diversi solvendi, quia & multi modi ligandi: & prout quilibet contractus fit, ita & solvi potest. *l. quib. modis tollitur obligatio, 3. institut. iur. 30.* Veluti cum re contraximus, re solvi potest: cum verbis, vel rem promissam prestando, vel verbis, stipulatione, prout. *l. 8. de solut. P. ubi sequentia exempla. l. nihil tam naturale, & l. fere, de reg. iur. l. quamvis solutus, de acquir. poss. P. quod confensu, & contrario sensu, re integra. l. verborum. de solutio. P.* Quamvis proprie solutio ea dicatur pecuniarum, naturaliter, si vitique ea numerata est creditori, vel alii eius consensu. *l. quando licet ab em. dist. ced. C. l. ab emtio. de pact. in P.*

3. ¶ Potestalia, vi & effectu solutio paria sunt: vt obligatio cum legitima depositione, & oblatione, vt antea in mora diximus creditoris: ea enim parit liberationem debitoris. *l. solutam, 49. de solut. P.* Item confusio, cum hereditate creditoris debitor adit, vel contra, creditor debitoris: tunc enim obligatio solvitur, confusis actionibus: vel omnino, si in vniuersum ius succedant, *l. acceptam, C. de iur. P. l. oblatione, de solut. Cod.* vel pro parte, si tantum pro parte sint heredes. *l. debitori, 7. C. de pact. l. sicut acceptilatio, 75. & l. qui hominem, 34. §. quidam filiumfamil. l. cum quis, 38. §. qui parte, l. Stychum, §. aditio, de solut. P. l. cum secundum, C. de fideicom. licet, ad l. Falci. P. l. si debitori, de fideiuss. in P. l. penult. de hereditat. acti. C. cum similibus. l. iteritus rei ante moram, l. si vxor tua, de bonis auctori. iudic. cum possidem. C. item iusiurandum. l. verborum, 107. de solut. P. l. si ex legati causa, de verb. oblig. l. quod te, si cert. pe. P. nouatio, acceptilatio, & alia similia, de quibus postea. Pro solutione & delictum, si vi quis sibi res debitas, & propria auctoritate inuito debitore repetat. *l. iusiurandum de iureiuran. in P.* Si poenam pro delicto, quo obligatus est, subeat: nam & tunc solui videtur, & liber a crimine dicitur. *l. si quis in tantum, C. unde vi, l. exstat quod met. cau. P. l. 1. C. de suffrag.**

4. ¶ In solutione considerabimus res quae solvuntur, de quibus fiat solutio, personas a quibus, & quibus fiat, & negotium ex quo, vel ob quam causam fiat, & contingat liberatio debiti, pluribus obligationibus concurrentibus, ex qua causa, & propter quid, & quare fit. *l. pen. C. de poena.* Res in solutionem veniunt legitimam, prout in obligationem deducta sunt.

5. ¶ Nam generaliter aliud pro alio, inuito creditore solui non potest, nec peti inuito debitor. *l. 2. §. 2. de reb. credi. in P. l. eum, 16. C. de solut. l. 1. quib. mod. toll. oblig. ita indicatum tradit Guido Papeus de iur. 35.* Hicque notandum, quosdam res esse in obligatione, & alias pro illis in solutione tractari. *hac questio. in l. si quis stipulatus fuerit decem, 57. de solut. in P.* In obligatione, & solutione facienda, sunt eadem res in hoc exemplo. Mutuo vel do in dotem centum aureos liliatos, quos mihi restitues intra calendas Martii. Sunt enim isti aurei & in obligatione & in solutione, vt si decreuerit, vel accreuerit valor, tantum aurei & peti, & reddi debeant liliati, totidem numero: videlicet id tantum, quod est in obligatione. *Guido Papeus, decis. 492. in fin. Bartolus in l. Paulus respondit, de solut. P.* Et Paulus respondit, creditorem non esse cogendum in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquod passurus sit. *l. Paulus respondit, 99. de solut. P.* Quia natura est mutui, vt in eadem specie & bonitate reddatur. *l. cum quid, 3. de reb. credi. in P.* Et alia ratione, cum periculum decrementi monetæ pertinet ad creditorem, si decreuerit valor tempore solutionis faciendæ, æquum est & commodum si quod per incrementum adveniat speciei monetæ ad eundem pertinere. *l. secundum naturam, de reg. iur. l. is qui loca. in P. l. fin. §. sed cum in secundam, Cod. de furt. notat Bartolus in d. l. Paulus. debiti ita in specie monetæ comprehensæ faciendæ solutio, vel in æstimatione quæ-*

ti valet tempore solutionis faciendæ, c. olim, & c. pen. de censib. ap. Gregor. si antiqua moneta non est in usu. Sicut in mutuo vini vel tritici, si debitor ante moram vinum, vel triticum soluat bonitatis eiusdem intrinsecæ cum mutuato, non quaritur plus aut minus valeat bonitate extrinsecæ, videlicet num pluris vel minoris veniat: sed cogitur eo modo creditor accipere, & contingit liberatio. *l. vinum, de reb. credi. in P. l. cum certum, & ibi Bart. eo. iur.* Interdum res sunt in obligatione quædam, & alia in solutione, vt in hoc exemplo: si quis stipulatus fuerit decem in melle solui, decem sunt in obligatione, & mel in solutione. *d. l. si quis stipulatus, 57. de solut.* Item, si quis mutuo centum aureos liliatos dedit valoris tot libratum Turonensium, vel vnoquoque valente 50. solidos Turonenses: vel constituo tibi, & do in dotem tot libras Turonenses in centum aureis liliatis, centum aurei sunt in obligatione, sed libra vel valor in solutione, imo etiam libra Turonenses verius quoque in obligatione, nempe quod tot libras Turonenses vel solidos reddere oporteat. Ita æstimatio est in solutione adhibenda, nec habetur ratio valoris, vel æstimationis aureorum, quæ est tempore solutionis faciendæ, sed veræ æstimationis factæ tempore mutui vel debiti, vel alterius obligationis. *l. æstimatis, cum l. seq. soluto matri. l. cum dotem, C. de iure dot. Bald. consilio 329. Anchar. clement. vt. de decimis, Barto. in d. l. Paulus, q. pen.* Et ita placuisse senatui Parisiensi vltima Decemb. 1532. & senatui Burdegalensi 3. Augusti 1530. tradit Ioannes Papeo. *lib. 10. Rapod. Arefor. tit. 5. aref. 2.* Nisi æstimatio adiecta fuerit causa demonstrationis, quod liquido constat, quando adicitur, vt summa reddatur in tot aureis, centum pura iusti ponderis, & notæ lili aurei, &c. Sic enim placita seruati æquum est, & præstari speciem, non autem æstimationem, vt verba aliquid operentur. *hoc tractat, & disputat late de hac moneta questione Boerius, decis. 327. num. 3. 4. 8. 9. 13. facit l. semper in stipulationibus, de reg. iur. l. si quando, de lega. 1. c. si quando, de lega. 1. cap. si papa, de privileg. in sexto. Nec adiectio æstimationis, si constet mentem fuisse, vt res æstimata reddatur, facit quominus repeti possit. *l. si inter virum, 21. de iure dot. C.**

¶ Composita itaque hac quaestione, nunc ex illa quaritur, vt si aurei vel nummorum certa species in obligatione & solutione faciendæ sit, quomodo faciendæ solutio sit. Et placet quidem extra controuersiam esse soluendum rem, si res ipsa vel species datur. Sed si in specie non possit dari, puta in tot aureis, quia ad æstimationem perueniendum est, *l. fideicommissa, 11. §. si seruo, de lega. 3. l. non dubium est, 12. eo. iur.* cuius temporis fiet æstimatio, an eius temporis, quo data species monetæ sunt, an medii, an solutionis faciendæ: Et certe breuiter dixero, inspiciendum tantum esse, ne quid deperat creditori. Si quidem, quod pertinet ad debitorem dando speciem nummorum, liberabitur. *d. l. cum quid, & l. vinum, de reb. cred. P.* at quod pertinet ad creditorem, aliud pro alio incitus non cogatur accipere, si damnum inde patiat. *d. l. Paulus respondit, de solut.* Ideo habebitur ratio æstimationis eius temporis, quo faciendæ est solutio, vt tantundem ei æstimetur aureis, & tanta moneta, quanta aurei tunc haberi possunt, eiusdem bonitatis intrinsecæ, & cuius esse debebant reddendi, vel dandi. Sic enim indemnus erit, & nihil sua intererit, quia tantundem æstimatione accepta consequitur aliunde si velit: nisi quædam legitima causa a creditore proponatur, qua interesse sua dicat potius in specie mutuata, quam in æstimatione mutuum consequi. Nam & eius habebitur ratio, per regulam, qua dicimus in obligationibus dandi, post moram consequi nos quanti interest, *l. ea conditione, Cod. de rescin. vendit. 1. l. curabit, de a. Etio emt. Cod. l. 1. eo. iur. in P. l. vinum, de reb. credi. in P. l. si fundum, 14. de verb. oblig.* puta si Hispanus centum ducatos Hispanos mutuo Gallo det, ea lege, vt tot eius generis ei reddantur, & velit: & Gallus capitatis summam soluat, secundum Gallicam æstimationem, maxime posset interesse Hispani, quod id genus monetæ in Hispania non admittatur, sicque habebitur ratio eius quod sua interest mutata specie & ei relatiendum supplemento æstimationis maioris. Alioquin minus, quam debeat, solum videtur: cum non sit eiusdem bonitatis solutio, ac debitum. *contra l. cum quid, de reb. credi. & l. quib. mod. re contr. oblig.* Possunt huic casui alia exempla coniungi similia, eadem consideratione terminanda. Verum remanet alius scrupulus, vt si pactum sit inter nos, vt species certæ monetæ soluantur, puta centum aurei liliati, & postea tempore solutionis faciendæ, illi aurei fuerint intrinsecæ bonitate minuti, puta imminuto pondere, & facta deteriori materia tantundem tamen valeant, aut minus, vel plus,

num teneat species, vel valorem, qui tempore erat contractus accipere? Et Ioannes Faber respondet, in §. 1. quibus mod. re tolli. obli. suppositam moneta priori ex lege principis qui potest statuere materiam & valorem, l. 2. Et si de veteri numisma. potest. C. si per moneta viualet possit aequi estimari, recte solui: ex arbitrio tamen creditoris, cuius erit electio. Boerius d. decis. 325. in fi. Bal. in d. l. Paulus de solu. Et conf. 329. Nam si deterioratur moneta, in materia, forma, & pondere, periculum pertinet ad debitorem, qui tenetur soluere estimationem prioris monetae. Panor. Et alii, in c. quanto. Et c. olim, de censib. contra, si tantum mutetur in extrinseco, videlicet in valore, remanente forma, & materia & pondere: Nam tunc debitor liberatur, numerata quantitate in specie monetae, et si minus valeat tempore solutionis, quando mutatur valor pecunie in plus vel minus, virum ratio haberi debet tempore initi contractus, vel solutionis, vide late Oldradum, conf. 268. Franciscum Aretinum conf. 11. Bald. in l. si. C. de non numer. pec. quia & si valor augetur, iisdem materia & forma & pondere remanentibus, cogi posset in numero quantitatis soluere, vt dictum antea. Ceterum si pecunia mutetur, aut varietur post moram, vel decrescat, quam in specie tenebatur accipere creditor, tunc debitor tenetur soluere estimationem quanti plurima tempore morae. Bartol. in l. cum quid. de reb. cred. in P. Boerius d. conf. 327. num. 13. in §. casu. & habetur ratio damni, & ita iudicatum est a senatu Burdegal. anno millesimo quingentesimo vigesimo secundo. Et si moneta inserta contractui, quae tempore contractus obtinebat, postea ab usu omnino recesserit, tradit etiam soluendam in vltimis numis, quibus tempore solutionis utimur, habita ratione temporis contractus, & estimationis eius. Boerius d. conf. numero 13. in fi. Et hoc defendit Malinatus, q. 97. numero 733. 734. 735. in tractatu de contractib. usurariis. In his tamen omnibus iudex debet seriem, & verba obligationum diligenter perpendere: num estimatio monetae adiecta, an noua, & quomodo de ea restituenda cautum sit, vel soluenda. iuxta cap. olim. Et ca. penult. de censib. c. quanto, de iure iur. Et ibi interpret. Neque esset audiendus debitor, qui reprobata in totam pecunia, quae in obligationem venit, & proba erat tempore contractus, vellet in ea postea soluere, sed cogi debet soluere in vltimi, N. scol. Boer. decis. 327. numero 10. quia Et id ex mente contrahentium fuisse videtur. Estimatio autem Boerius consuetudine esse seruatum in contractibus redhibitionis, seu, vt dicit, recobrii, seu de retrovendo, vt venditor qui tractu temporis redimit rem venditam, tenetur restituere pretium, in hisdem speciebus, seu numero monetae aut vel argenti recepti: licet valor mutatus fuerit, & consuetudinem esse in his attendendam. Bart. in d. l. Paulus respondit. de solutio. per l. eleganter. §. qui reprobos. de pign. actio. Et ita resoluit Boerius d. dec. 327. numero 12. Ego quidem & in contractibus motem regionum. d. l. semper in stipulationibus. Et l. Labeo §. 1. de supell. leg. in quibus contractum est, admitto. Boer. d. dec. 327. nume. 4. Verum inspicendum prius & quid actum, c. cum venissem, de eo qui mittit. in possess. ap. Grego. l. semper in stipulationibus 35. de reg. iur. P. vt in superioribus distinxit.

7 ¶ Sed progrediamur & constituamus & exsequamur generalem regulam. Aliud pro alio inuito creditore, in detrimentum creditoris solui non posse, d. l. Paulus resp. de solu. P. Inuito primum dicimus creditore §. quib. mod. toll. oblig. l. 2. §. mutui, de reb. cred. in P. l. eum a quo, §. C. de solutio. l. si §. 4. §. ait praetor, de re iud. in P. l. promissor. §. si de constit. pec. P. nam eo consentiente potest, l. manifest. iuris, 17. Et l. si auctore, 20. C. de solutio. l. pupilli, 96. §. foror. eod. tit. P. l. si non sortem, 26. §. si centum, de constit. pecu. l. 1. §. an potest de constit. pecu. a. l. 2. Et l. si in solutum, de actio. C. lib. 4. tit. 10. l. si quam. fil. vel priuat. Et c. lib. 4. C. tit. 15. Verum tamen soluta specie pro alia specie, si soluta in parte vel in totum euincatur, remanet pristina obligatio. Marcell. in l. si quis aliam rem, 46. de solu. P. l. libera, de senten. C. l. quod si vno, de in diem addit. in P. nisi pro pecunia in solutum sit species data. l. eleganter, de pign. actio. in P. Non potest solui res pro auto, Paulus, l. si cum aurum, §. c. de solutio in P. nec id factum, pro facto. Paul. l. qui res suas, 98. §. mihi Romae, de solu. in P. Nec artifex qui operas suas, & factum suum promittit, per alium faciat, soluit se ab obligatione, cum inter artifices longa sit differentia & ingenii, & doctrinae, & naturae, & institutionis. Vt in l. inter artifices, 31. de solutio in P.

8 ¶ Facit tamen necessitas, vt creditor teneatur a debitore, qui pecuniam non habet quam petit, vel speciem debitam, in solutum immobilia capere: facta tamen estimatione legitima, si emptorem non inueniant, non aliter. Quod & inopia donatoris

releuanda, qui aurum vel argentum, vel aliam speciem qua promittit. non potest soluere, recipit Iulianus, §. quod autem, de fideiussor. Et manda. in autben. coll. i. constit. 4. autben. hoc nisi debitor, de solus. C. autben. hoc nisi porrellum, de sacros. eccles. C. nam & quod maius est, debitor admittit, in l. si quis argentum, 35. in primo iuncto §. in autem, de donat. C. & cessio bonorum debitoris, necessitate simul cum humanitate suadente. d. §. quod autem, de fideiussor. l. 1. Et toto tit. de cessio. bonorum in P.

¶ Et olim, vt ait Dion Cassius, licitum non erat creditoribus cedere pignoris debitorum, & nihilominus petere argento sibi de summa satis fieri: Iulius tamen Caesar, dictator, oppignorata in solutionem cedere statuit, estimatione facta: atque iudices, qui ea aestimarent, sorte deligi. Dion Cassius li. 41. hisfor. Deinceps notum, solidum debitum esse soluendum. l. si quis aliam, 46. de solu. P. Porro solidum non soluitur, non minus quantitate, quam die, Callistratus in l. solidum, 85. de solu. P. l. si cui, in fin. Et l. minus, de verb. sig. P. Et plus, de actio. exceptis causis, in quibus remanere non potest conuenire vltra quam facere potest, de quibus paulo ante diximus, sup. c. 16.

¶ Obseruare tamen oportet, ex solido partis, solutionem pro parte ab obligatione liberare, in illis quae solutionem partis admittunt. minime tamen in illis, quae solutione & obligatione indiuidua sunt, vel solutione, vt in l. si stipulatus sum, 9. §. de solu. P. l. ubi fideiussor, 24. eod. tit. P. l. quidam existimauerunt, 21. de per. her. red. lib. §. tit. 4. l. 2. de verb. oblig. l. si ex maiore, 7. C. de excep. Sed alibi de materia diuidi & indiuidui copiosius agimus. vt in l. qui hominem, 34. §. si decem, de solu. in P. l. 2. Et in executione in princ. l. 85. Et item si ita, de verb. oblig. In accessoriis obligationibus, quae pro toto debito sunt, solutio partis obligationis principalis non tollit pro parte accessoriam: & ita pignus pro ea parte soluta non liberatur, nec repetitur. l. quando, §. C. de distr. pign. Sic in pona, si ea est adiecta obligationi, dandae quantitates speciei, vel generis, ab ea non liberabitur, qui tantum partem exsoluet. tract. in l. rebus comm. diuid. Idipsum si obligationi faciendi adiecta sit, & illud factum indiuiduum sit. l. heredes, §. in nulla, famul. heres in P. Paulo aliter, si factum diuiduum sit: nam qui implere non potuit, pro parte facta liberatur proculdubio. l. eadem, 4. §. Cato, de verb. oblig. P. Si autem potuit, & non fecit, non iuris rigore quidem, ad Cato. sed ex aequitate pro parte liberatur. l. si seruus, §. si quis plurium si quis cautio, in P. At in principalibus obligationibus, si aliquid est dandum, vel faciendum, causa implendae conditionis ab vno vni, non potest agi pro parte, nisi tantum, quod iniunctum est, fiat. l. qui duobus, de cond. Et demonstr. iunge d. §. si quis plurium. Si quid autem dandum, faciendumve a pluribus, si pecunia debetur pro parte, facta solutio partis liberat. l. cum fundus, de cond. Et demonstr. in P. Idem in specie certa, arg. l. si stipulatus, §. 1. de solu. in P. in incerta minime. l. 2. §. quaedam, Et in executione, §. pro parte, de verb. oblig. Si factum diuiduum sit, & pro parte factum liberat. l. si pueres, C. de condit. insert. In indiuiduo non idem in l. si ita fuerit, §. 3. de manum. testa. Et si ipsa datio vel factum ipsum sint in obligatione, qui cepit facere, non liberatur ab ea, nisi consummauerit. l. stipulationes non diuiduntur, Et in executione, de verb. oblig. Pecunia autem datio faciendae, pro parte facta, pro parte liberat: licet eam creditor non teneatur accipere. l. iutor, §. Lucius, de usur. Idem in specie certa. l. si stipulatus, §. 1. de solu. In genere autem, solutio partis non liberat. l. si non sortem, §. si de condit. indeb. Et ita annotauit rectissime Bartolus in l. si seruus, §. si plurium, Et ibi gloss. si quis cautio, in P. Item, si vnus ex duobus vel pluribus correis debendi, qui non habent beneficium diuisionis, partem creditor soluat, creditor partem accipiendo videtur diuidere: ideo soluentem conuenire vterius non potest, alios potest. l. si creditores, C. de palli. l. inter eos, §. 1. de solu. Item tertio, quale est cum petitur, tale dari debet. Ac propterea postea captos fructus, partumque editum restitui oportet. l. 2. Et §. de usur. in P. lib. 21. tit. 1. cum siml. ibi not. l. cum fundum, si cer. pecu. P. videlicet in his, quibus haec accedunt. Numeratio autem pecuniae alienae in solutione, liberationem vel obligationem non parit, nisi ea consumta, vel domino satisfacta. l. si alieni numi, 78. Et l. si cui numos, 8. de sol. P. l. non omnis numeratio, 19. §. si. de reb. credit. P. Quod si res aliena in solutum detur, quae possit euinci, in pendenti erit liberatio, donec desinat posse euinci. l. si qui alienum, 60. Et l. qui res, 98. §. rem autem, de sol. l. Iulianus, 47. §. si manda. P. Non potest etiam liberatio consequi si creditori ex suis numis solutio fiat, Paul. l. si mandauero, 22. §. si mandauerim, manda. P. quia sicut in remeanda non potest constitui obligatio, l. nemo rem suam, 82. Et §. 6. de verb. oblig. §. sic itaque distinet,

de soluti. P. q. t. ad per. l. n. s. tran. g. e. d. i. a. m. u. r. & qui solvere primū
 possit, ut vel debeat, dicitur. Generaliter omnes qui obligati
 sunt, solvere obligationem, & se liberare debent, nisi si qua excep-
 tio legitima illis competat aut privilegium. Idcirco & obligatio
 iuris vinculum dicitur, quo necessitate adstringitur ad dandum,
 vel faciendum, &c. §. 1. de oblig. l. obligatio iuris substantia, de actio.
 Et actio ob id adstricta debitoris pro dicitur, §. 1. de actio. l. nihil aliud,
 e. n. in P. aduersus correos debendi, aduersus fideiussores, aduersus
 mandatarios, expromissores, nominatores & heredes eorum:
 ut singulis horum capitum tractationibus fufe, & passim in iure
 agitur. §. 1. P. in de & si isti soluant, quatenus obligati sunt, certe
 se liberant: & aliqui non tantum se, sed alios quoque vnica solutio-
 ne. Et qui non est obligatus, alium liberare pro eo soluendo
 potest, etiam si pro inuito soluat, & incio. l. manifesti, 17. & l. nulla,
 §. C. de soluti. §. 1. quib. mod. toll. obliga. l. solutione, 23. l. cum iussu, 64. l.
 solvere, 13. l. si pro me. 40. de soluti. in P. l. solvendo, 39. de negot. gest. Et
 quoniam is qui debitor prohibere soluit, negotiorum gestorum
 pro expensis cum liberato non habet actionem, l. si. C. de neg.
 gest. l. 1. §. 1. 9. tam verum est, eum liberatū esse inuitū: quia hoc
 beneficium liberationis, non tam pendet ex voluntate liberati,
 quantum ex voluntate creditoris, cum quo magis quam cum de-
 bitore negotiū gestum esse videtur, vt pote, qui diiudicare possit
 nomen, seu obligationem inuito debitor. l. 3. §. tot. tit. de heredit.
 & actio. vend. l. 4. C. in 9. Quia ratione scilicet hanc causā a reg-
 ularis, quia dicitur, inuito beneficiū non dari. l. inuito, 70. §. 1.
 de reg. iur. Atque ideo cura ea solutione debitor liberatus sit, ni-
 hil prohibet, quin soluens ab eo, eam pecuniam, quam soluit, nego-
 tiorum gestorum actione conseqatur, nisi qui ipsius debitoris
 interfuit eam pecuniam non soluit. Labeo in l. eum pecunia, 45. de
 negot. gestis in P. l. si. §. ubi gl. in verb. inter se adserit casus 3. quibus
 interesse potest debitoris non solutum debitum, quos nota. Oportet au-
 tem, qui alteram liberatus est, solvere debitoris nomine: aliter
 etenim non sequitur liberatio. l. Caius ait, 17. de soluti. P. l. multum
 interest, C. si quis alteri sibi. Vel oportet creditorem ipsum, qui
 inuitum præsentem debitorem liberare non potest, personam a-
 liam supponere, qui inuocatione liberet. l. si debitor tuus, 9. 1. de soluti.
 in P. Se id debitor debitor remittere in præiudicium creditoris,
 & ita liberare debitorem, sine voluntate eiusdem creditoris mi-
 nime licet: licet nec procuratores, l. 4. de noua. l. 8. C. in 4. 2. l. rans-
 actionis placitum, C. de trans. l. procurator tuorum, de procura. P.
 cum similib. nisi liberam habeat alicuius administrationem, in l. pro-
 curator cui, de procura. in P. l. nouare. de noua. P. Ita nec filius fami-
 liaris, patre inuito, liberare eius debitorem potest. l. filius familias,
 22. de soluti. §. 1. §. si filium quod quis pro iur. P. l. nec filius, C. de reb. cred.
 l. filius, C. de pact. Nec administratores republicæ vel ciuitatū, vel
 municipiorum, possunt etiam gratuito debitoribus eorumdem
 debita remittere & ita liberare. l. præres, C. de trans. l. Impera-
 tores, 38. de pact. in P. Equidem solvere quis, & per se, & per alium
 potest: qui mandat solui, ipse videtur solvere, l. qui mandat, 56.
 de soluti. in P. §. l. soluti, 49. eod. tit. dummodo eius nomine solu-
 tur non aliter. l. Cassius ait, 17. de soluti. in l. mancipia, 3. & l. multum
 interest, 6. cum 2. §. si quis alteri vel sibi, l. 4. C. in 50. ¶ Potest au-
 tem creditor debitum remittere, si velit & liberare, vel per se vel
 per aliam, suam debitorem vt potest liber in perdendis, l. sed est le-
 ge, 28. §. consuluit. de peti. here. l. 5. P. tit. 3. & dispensandis bonis suis,
 l. nemo exterius, de iudeis. C. l. in remanda. C. mād. §. per traditionem,
 de rerum diuis. l. si quis in conscribendo, C. de eps. & cler. & de pact.
 C. Nec remittitibus actiones suas, postea ad illas ex eadem causā
 dari potest regressus. l. queritur, 12. §. si venditor. de ad. edict. in P.
 C. eos 7. q. 1. ca. sic illis, 23. q. 4. Qui vero se negauerit acturum, non
 est postea audiendus, l. si maritus, 15. §. si negauerint, ad leg. lul. de adul.
 P. l. 48. tit. 5. l. 2. ad senatus. Turpel. lib. 48. tit. 1. 6. l. postquam l. i. 4.
 C. de pact. l. accusatio eem, l. 6. C. de is qui accusar. non poss. vt nec in
 perpetuum sublata obligatio, restituitur. l. qui res, 98. §. aream, de
 soluti. in P. cum similib. l. i. nat. l. 4. C. de trans. l. Sed alia si causā, vel
 pactio nona noui ius det, vt si postea placeat peti, quod antea ne-
 peteretur, placuerat restitui potest. l. si vnus, 28. §. pactus ne peteret,
 15. de pact. in P. ¶ Nec parum prodest liberatio, vel remissio facta a
 creditore debitoris, fideiussoribus quoque eius, l. si. de pact. in P. l.
 cum principalis de reg. iur. l. nouatio, de nouat. in P. d. l. si vnus, §. si a
 reo, de pact. in P. Item si reus debendi soluerit, etiam illi, qui pro eo
 interuenierint, liberantur, §. item si reus, quib. mod. re. contrah. oblig.
 l. in omnibus, 43. de soluti. P. l. cum quis, 38. §. fin. l. Stichum, 9. §. natu-
 rales, eod. tit. l. 2. C. eo. si de integro satisfactum fuerit, no alias iure

regulari. l. qui hominē, 34. §. quidā filium familias, §. si decem, leg. §. 1.
 §. 4. l. Stichum, 95. §. si creditor, de soluti. in P. Sine solutione autem
 liberato reo debendi, non semper liberati dicuntur fideiussores.
 l. 1. & 2. de fideiuss. minor. l. 2. C. in 24. l. in cassu 1. de minor. 2. §. ann.
 Et in pacto personali de non petendo, l. & heredi, 22. §. fin. & l. sequenti.
 de pact. in P. Nec cura solutione quidem, si pluribus fideiussori-
 bus existentibus vnus debiti, debitor partem soluēdo, nomina-
 tim aliquem tantum liberandum statuat, non alios, l. in is, 5. §. 1.
 & l. quoties, 37. de soluti. in P. gl. & Bart. in l. creditor, §. si duobus, man-
 da. P. cum similib. ¶ Ex contrario, si fideiussor soluerit, liberatur ab eo
 creditore, cui solutum est, debitor principalis, §. idem ex con-
 trario, quib. mod. toll. oblig. l. cum is, 36. de fideiuss. P. considerato
 ipso effectu, non etiam ipso iure, quia debitoris nomine solutio
 facta non est, sed soluentis. l. Papinia, 28. manda. in P. Quare et si a-
 ctum sit soluendo, vt soluendi cedantur actiones, conueniri his
 debitor poterit. l. cum is qui, 36. & l. Stichum, 65. §. si mandata, de
 soluti. P. Verum neque liberatio per pactum de non petendo perso-
 nale contingens fideiussori vel mandatori cum creditore pro-
 dedit reo debēdi, l. fideiussoris, 24. de pact. in P. nisi in rem suam fi-
 deiussor fuisset, l. sed est fideiussor, 25. & l. seg. de pact. in P. ¶ Pupil-
 lum sine tutoris auctoritate, nec soluere palam est. l. quod si forte,
 14. §. fin. de soluti. l. non omnis, §. si pupillum, de reb. cred. in P. Tenentur
 autem tutores solvere debita pupillorū suorum, & eos liberare.
 l. quoties, 10. §. sicut autem, de administ. tutor. l. 26. P. tit. 7. ¶ Item
 heredes defunctorum, vel in totum & supra vires hereditarias, si
 sine inuentarij confectioe creuerint, & receperint hereditatē:
 vel si cofecerint inuentarium, quatenus bona hereditatis suppe-
 runt. l. scimus, 22. in princi. & §. si prætaram, de iure delib. l. 6.
 C. in 30. Ita omnes actiones creditorum perforales, quæ illis cō-
 petebant contra defunctum, cōtra vniuersales eius heredes, non
 autem contra particulares legatarios diriguuntur. l. si. C. de heredi-
 tarius actio. tit. vt actio. ab herede & contra hered. l. 1. §. si certum pesa-
 tur. l. quoties C. de hered. institue. cum similib. Et cōtra legatarios quo-
 que hypothecaria, l. de reb. de dona. ante sup. C. l. et si aliens. C. de
 donatio. vel alia, si heres soluendo non sit. l. hna. §. si prætaram. C.
 de iure delib. l. Quæ tamen vera sunt in debitis ex contractu, vel
 quasi per defunctum contractis: at in debitis ex delicto natis, vel
 ex quasi delicto, non tenentur successores, nisi in quantum ex del-
 icto ad eos peruenierit, vel si ante mortem defuncti: si uero cō-
 testata fuerit. l. vnica, ex delict. defuncti in quantum hered. conueniat.
 l. 4. C. in 17. §. pœnales, de perpetuis & temporaria. l. omnes actiones,
 de reg. iur. in P. l. in heredē, de calumniar. l. videamus, quod mer. cau.
 in P. Quamuis secundum canones Pontificij iuris, & pro delictis
 ex delicto teneatur c. vt. de sepultur. c. in literis, de rapior. ¶ Succ-
 cessor in beneficio, vt prælatus & alius curio, debita quoque ea
 prædecessoris sui solvere tenetur, quæ pro ecclesiæ necessitate
 contracta sunt, c. 1. de soluti. vt heres eius, c. fin. 1. 2. q. 2. can. conuenior,
 23. q. 8. c. quod quibusdam, de fideiussor. ad alia autem non tenetur,
 c. hoc ius, §. 1. & §. credit. 10. q. 2. c. gratis, de depos. dicto c. quod quibus-
 dam, nec ad ea quoque, quæ ratione ecclesiæ contracta sunt, si su-
 pra modum grauant ecclesiā: nisi quatenus conuersum est in eius
 vtilitatem. cap. 2. de soluti. Personæ quibus solutio fit, debent esse
 quoque idoneæ, vt possit liberatio sequi.
 ¶ Primumque generaliter, notamus, ei soluendum esse, 20
 cum quo obligatio est contracta, vel eius consensu alteri: aliter
 solutio non liberat. l. qui hominem, 34. §. si nullo, l. si quis offerenti,
 58. de soluti. in P. l. inuito, 11. C. eod. tit. Neque si leges eam in hibe-
 ant, veluti debitor pupillo, sine tutoris auctoritate soluens non
 liberatur, §. at ex contrario quib. alienare licet vel non, lib. 2. Institui-
 titu. 8. l. pupillo, 15. de soluti. l. si seruus, 68. eod. titu. l. sancimus, 25. de ad-
 ministra. iuro. C. si consumserit pecuniam pupillus, vel furto ami-
 serit: si tamen eam saluam habeat, aut ex ea locupletior factus sit,
 & adhuc eandem summam petat, per exceptionem dolimāli poterit
 submoueri, d. §. at ex contrario, l. si pupilli debitor, 66. de soluti.
 vt pote bis petens, quod semel debetur, l. bona fides, 58. de regu.
 iur. §. si res, de lega. & ex quo ditior factus est. l. 4. §. si quis, de dol.
 mal. excep. Habetur autem in his censendis ratio temporis, quo
 ipse agitur, num locupletior tunc fuerit qui talis & censetur ex eo,
 q non est ideo pauperior factus. Marcell. in l. in pupillo, 47. de soluti.
 l. sed et si lege, §. 1. de peti. hered. l. in pupill. 4. de excep. lib. 43. P. tit. 1. Aliter
 sicut pupillus sine tutoris auctoritate non obligatur, et si alios
 sibi obliget, §. 1. de auct. tut. l. cōtra iuris civilis regulas de pact. in P.
 l. Julianus, 14. §. si quis a pupill. de act. emi. in P. ita nec sine eiusdē au-
 thoritate distrahere potest, vel tollere obligationē: quia & ipsa dis-
 tractio cōtractus quodā modo est. §. si. de obli. qua. ex quas. cōtract.

Eidem ius in distractu quod in contracta est, l. ab emtione, de pact. in P. l. de tutel. 27. de in iur. res. potissimum cum in vtroque possit pupillus sibi nocere. Quo fit, vt in solutione, quæ fit in commodum pupilli, si ea fiat pupillo, etiam si non adhibeatur tutoris auctoritas, contingat liberatio soluenti, vt Pomponius respondit, in lege quod stipulatus ita sum, lege vndecima de solutionibus, in Pandectis. Recte autem tutoribus, & curatoribus, pupillorum, furiosorum, minorum soluitur, l. quod si forte, 14. §. sunt quidam, & sequen. de solut. in P. etiam illis, qui pro tutore negotia gerunt: dummodo in vtilitatem pupilli pecunia peruenerit. l. debitoribus, 28. de solut. P.

21 ¶ In minore viginti quinque annis eadem fere placuerunt Vlpiano, vt sine curatoris auctoritate debitor ei non soluat: & si soluendum sit, potius in ædem sacram deponat, ne vsuris vltra oneretur, & ne minor perdat pecuniam, vel ad suscipiendum curatorem in hac causa cogat auctore iudice. l. ait prator, 7. §. sed est si pecunia, & seq. de minor. 25. an. P. l. 2. C. si aduersus credito. lib. 2. Cod. tit. 28.

22 ¶ Itaque recte in his curatori soluetur, sicuti & curatori furiosi, vel tutori pupilli: non minori, non pupillo, non furioso, ne datum ex illorum imbecillitate pereat, vt respondit Marcellus. l. si seruus, 68. de solut. P. Reo criminis postulato interim nihil prohibet: recte pecuniam a debitoribus solui, alioquin plerique innocentium necessario sumtu egebunt. l. reo criminis, 41. de solutionibus in P. l. quamuis, 45. §. cod. l. auferitur. §. in reatu, de iur. iur. P. nisi fuga reus se subdixerit, & bona eius interim annotata sint, & sequitro commissa. l. in §. si de requiren. reis, l. vel per duellionis crimine sit inculpatus, quo casu suorum bonorum liberam, crimine ipso commisso, non habet tractationem. l. in C. ad leg. Iul. mact. & l. donationes, 32. §. si. de donat. lib. 39. P. tit. 7. In aliis contra, in quibus & ipsi alii libere soluere possunt, l. sed nec illud, 42. de solut. si non in fraudem fidei faciant. l. post contractum de dona. P.

23 ¶ Quando autem sunt plures rei stipulandi, cui solutio facienda sit, & dum plures promittendi correi, quomodo, & in quantum teneantur, Deo fauente postea in fidei iussu tractatione dicemus.

24 ¶ Potest & recte & debet solui heredibus creditoris. tit. l. ab heredi. & contra hered. C. Sed est si plures heredes sunt vniuersus creditoris, & pars illorum debitum reposcat, liberatur debitor si soluat illis: melius tamen ager, si per magistratum faciat, vt ne ab aliis coheredibus postea conueniatur. l. si stipulatus, 81. de solut. in P. Sed & si ei, qui pro herede possideat, vel alio modo iniuste hereditatem creditoris, solum fuerit: ita demum liberationem nanciscuntur a vero herede debitoribus, si is qui ante exegerat, restituerit heredi exactum. l. sed est si lege 28. §. si minori pretio, & l. si quid possessor, 34. §. si. de petitio. hered. lib. 5. P. tit. 3. l. qui hominem, 34. §. si prado, & l. filius qui, 90. de solut. P. l. si quis duobus, de legat. 2. Tamen ante restitutam hereditatem fideicommissariam, liberationes & solutiones factæ ab herede, rite omnino habebuntur, l. ante restitutam, 104. de solut. P. l. Marcellus, §. res qua, & l. mulier, §. sed enim l. si heres, §. si heres, ad Trebell. P. & quæ aliquando post fiunt. l. si. de transact. P.

25 ¶ Qui falso procuratori creditoris etiam ignorans soluit, nõ liberatur a creditoris obligatione. l. qui hominem, 34. de solutio. P. l. si urbana, §. nam est si seruus, & §. quod si nec. de condit. indeb. l. cum fundus, §. 1. de reb. credi. in P. Vero tamen procuratori recte soluitur, & ei cui mandatum est, vel specialiter, vel cum omnium negotiorum administratio mandata est. l. vero procurat. 12. l. soluta pecunia, 49. l. hoc iure, 86. de solut. P. Sed est si non vero procuratori soluat, ratum tamen habeat dominus quod solutum est, liberatio contingit. d. l. vero procuratori, 12. §. si. & l. ratum, 13. l. si quis offerenti, 8. de solut. Rati enim habito mandato comparatur. d. l. vero procuratori, §. si. & l. solutum, de solu. l. 1. §. sed cum quis, de vi & vi arma. in P. l. hoc iure, §. 1. de reg. iur. l. licet, de iud. c. Quin & si quis mandauerit vt Titio soluat, deinceps vetuerit eum accipere, si ignorans prohibitum eum accipere soluat, liberor: sed si sciero, non liberor. d. l. vero procurat. 12. §. sed est si quis. l. qui hominem, 34. §. si Titium, & l. cum quis, 38. §. si debitorum, l. si forte, de off. praesid. §. idem se adhuc, mandat. l. si autem sciente, ad Macedonia. Idem si dispensatori, qui ignorante debitore remotus est, soluitur. l. dispensatori, 51. de solutio. P. Sed & si qui reuocauit mandatum, solutio est facta a scitè reuocato procuratori exegerit, æque fit liberatio. l. si vero non remunerandi, 12. §. si mandauero, mand. li. 1. 7. P. tit. 1.

26 ¶ Item si soluat seruo, exigendis pecuniis creditoris præposito, liberor: et si is manu missus, vel remotus ab hac cura, sed me i-

gnorante fuerit tunc. l. si quis seruo, 18. de solu. P. l. 1. C. de pec. eius qui mer. liber. l. qui fundum, §. seruus pro emt. P. l. si vnus, de pact. l. seruo, de actio. P. ¶ Si solutio facta sit matri, quæ ius administrationis filie creditricis non habebat, per debitoris id scientes, maxime matrem non existente soluendo, non liberantur: si per ignorantes bona fide, cum ea se pro administratrice gereret, liberantur. Scamola, in l. filie intestato, 88. de solu. in P. l. qui alien. 33. §. quanquam, de negot. gest. P. lib. 3. tit. 5. ¶ Nec quod debetur vxori, potest solui marito, nisi ea consentiat, vel ratum habeat. l. cum maritum, 11. C. de solu. l. si Stychius, §. in de nonatio. P. l. si soluendo, de nego. gest. in P. ¶ Quod filiofamilias pater dari stipulatur, cum id sibi acquirat, & agatur de obligatione, recte dicitur filiofamilias id solui sine consensu patris non posse: si tamen quis sibi dari aut filio stipulatur, recte filiofamilias. & emancipato datur: quia tunc cõiuncta est per se filii sui, non acquirendæ obligationis gratia, sed solutionis causa. l. cum qui ita, 56. §. qui sibi aut filio, de verb. oblig. P. l. Stychius, §. que situm, de solu. P. l. sed si filio, §. si mihi, de constit. pecunia. Iis tamẽ, qui in nostra potestate sunt, recte solui potest, quod ipsi crederint, l. seruus, 28. de pact. in P. l. non idem, 25. de nouat. P. li. 46. tit. 2. vt seruus quod peculiari nomine crederit, exigendo liberat creditoris, l. fugitiuum seruus, 19. de sol. d. l. si vnus. etia si adempta potestas fuerit tunc, dum soluit, & debitor ignoret. l. si seruus peculiaris, 32. l. quod seruus, 35. de solu. P. Recte ex iussu etiam creditoris, debitor alii soluere potest, nisi post mortem suam creditor alteri soluere iubeat. l. Iulia, 7. de dol. mal. excep. P. l. solutum, 11. §. solutum, de pig. alt. l. 13. P. tit. 7. l. cum iussu, 64. de solu. P. quia morte soluitur mandantis mandatum. l. si de solu. in P. l. si quis alieni, §. morte, l. inter cassus mada. P. ¶ In alternatiua stipulatione Titio aut mihi dari, solutio ne facta vni, liberatio fit ab altero: quia solutio ex arbitrio stipulantis in alterum potius, quam obligatio collata est, §. plane, solutio, de in iur. stip. l. vero procuratori, §. inter dum, de sol. P. l. qui hominem, 34. §. si stipulatus, 49. eo. tit. de solut. vt nec nouare, nec acceptum facere queat, sed tantum solui ei possit. l. quod stipulatus, 10. & l. si stipu. 11. l. vero procuratori, §. inter dum, de sol. P. Etque sola accessio facta personæ in obligatione, cum mihi, aut Titio hominẽ stipulor, l. obligationum fere, 43. §. accessio, de actio. in P. vbi quaeritur, an ipso iure fiat liberatio, homine soluto Titio. d. §. accessio. In qua & liberari per exceptionem debitorem soluentem hominẽ Titio placuit. Cassus, in l. si, cum mihi, de verb. obl. P. Neque enim vtrique vtrumque soluere, sed alterum secundum cõceptionem tenetur. l. qui hominem, 34. de solu. in P. Si is, qui stipulatus est sibi, & Titio dari petat, amplius Titio solui non potest, quamvis ante litem contestatam possit, Vlp. l. si quis stipulatus, 57. §. si. de solu. P. quanquam prohiberit, qui stipulatus est illa conditione debitor Titio soluere. Nam & post prohibitionem, ante tamen petitionem stipulantis, Titio soluendo liberatur. Quia certam conditionem habuit stipulatio, quam mutare non potuit stipulator. l. vero procuratori, 12. §. sed est si quis, vers. alia caus. de solu. P. Contra tamẽ, si post stipulationem Titio solui permittat: nam vetare post potest. l. aliud, 106. de solu. P. Quin & si debitor postea constituat stipulanti solutum, quamvis illi creditori competat de constituto actio, tamen potest debitor recte Titio adiecto soluere, l. si ita stipul. 59. de solu. P. vide l. si vero mihi, de constit. pecunia & mediam partem stipulanti, & mediam adiecto. l. cum decem, 71. de solu. P. Si moriatur, tamen adiectus Titius, heres eius non potest solutionẽ accipere, nec ei soluendo debitor liberaretur, l. si stipulatus sum, 81. de solu. Iulia. l. cum quis, 55. de verb. oblig. quia personalis hæc causa, l. quia tale solu. mat. P. & conditio est stipulationis de soluendo Titio videtur inesse, si in eodem statu maneat: vt neque etiam ei deportato postea, vel ex silio damnato, vel aqua & igni damnato, vel seruo facto, vel adoptato, solui possit. Africa, in l. cum quis, 38. de sol. nisi minutio capitis, vel mutatio status in melius fieret: vt ex consensu interpretum receptum credo, l. Stychius aut Pamphilus, 95. §. vsum fructum, & ibi gl. in verb. interdict. de sol. in P. l. cum qui ita, 56. §. q. sibi, de verb. oblig. in P. vel si adiecto personæ facta sit, quæ aliam quoque personam adiecti ratione continetur: vt si mihi dari, aut pupillo, vel furioso stipuler, recte liberatio cõtinget, si tutori vel curatori eorũ soluitur. l. Stychius, 95. §. vsum fructum, de solut. Verum tamen si mihi, aut Titio dari stipulatus fuerim fundum, quamuis is datus fuerit Titio, nihilominus possim petere fundum, vt mihi de euictione caueatur. l. Iulian. 131. §. si. de verb. oblig. ¶ Generaliter porro solutio fieri debet secundum iuris communis dispositionem. §. at ex contrario, quib. alien. licet, vel non. Sed quomodo & secundum quam formulam solutio faciendã sit, videamus: atq; negotiorum, quod geritur, videlicet ipsam solu-

soluionem, contempletur. Solutio ex lege obligationis facienda est in loco congruo, quod placuit. *L. oblationis, 9. de solu. C. l. soluturis, eo. tit. P. l. mora, de usur. in P. l. qui Romae, de verb. oblig. l. i. 23. Et licentiam Capus, de eo quod uero loc. lib. 14. P. tit. 4. Et in tempore debito vel constituto, l. magnam, de contrab. Et committent. *l. p. C. l. continuis, 137. §. cum in, de verb. oblig. l. soluturam 85. de sol. l. alias non fit liberatio. Nec tenentur etiam quis ante diem solvere, quia debitori tempus dilationis liberum est ad soluendum: ut si velit, possit intra illud solvere, ante uero non cogatur. l. quod in diem, 70. l. qui res suas 98. §. mihi decem, de sol. in sol. post morem, C. de fideicom. l. stip. §. a, 38. §. inter certam, l. qui Roma, 122. de verb. oblig. Nisi in gratiam creditoris adiciatur dies: quia tunc inuito eo per debitorem non poterit anticipari solutio, ut in *l. f. ita, §. Pegasus, de legat. l. l. fideicommissi, §. cum Polidius, de usur. P. l. item illa, de consti. pecunia, vel nisi prorogatio terminii fiat, debitori, per quam tempus obligationis vitat ex voluntate creditoris, l. cum stipulatus, 113. de verb. oblig. vel auctore iudice, l. si debitori, 2. l. de iud. l. s. P. tit. 1.***

33 ¶ Vel etiam iuris auctoritate, qua qui certo tempore solvere debet, non statim precise solvere cogetur, sed cum aliquo temperamento, ut non debeat venire in momento cum sacro paratis accipere, l. quod dicitur, 105. §. de solu. P. l. deo olim debitoribus debitum consentibus dabatur spatium duorum mensium ad soluendum, l. de uerbis, 31. de re iudic. lib. 42. P. tit. 1. Et ubi gloss. hodie quattuor, in *l. de usur. res iud. C. interdam quinque male spatium, si de euitanda cessione bonorum agatur, l. fin. qui bonis cedere poss. C. lib. 7. tit. 7. nouella 135. vel aliud quodpiam a lege definitum, ut in *l. in fraudem, §. si calibus, de iur. fidei. in P. vel iudicis arbitrio statuendum ex legis permissione, habita ratione debiti, facultatum reorum, & personarum, & loci, l. de uerbis, l. 37. §. item qui, de verb. oblig. Et hic fit calculus num post moram, vel diem promissum solutio fiat, nam moram emendauerit debitor, Paulus in *l. si seruus, 91. §. sequitur, §. l. cum stipulatus, 113. Et l. si seruus, 114. de solu. P. l. num obulerit, l. in actio, 22. §. de illo de actio. P. l. hereditator, 102. de sol. obli. gauerit, l. oblatione, de solu. C. l. acceptan. de usur. aliaque perpenduntur, quae antea de dolo, culpa, casibus fortuitis, & mora diximus supra c. 1. 12. 13. 14.***

34 ¶ Sed si ex pluribus obligationibus debitor quis sit, & soluat pecuniam aliquam quantitate, vel quid aliud in solutum det, secundum quid, & cuius contingat liberatio, uideamus. Itaque primam incipiemus, propter quod debitum fiat expresse solutio, si id dixit debitor, in quod debitum uel solutum, & sed sequitur, l. 1. Et ubi fideiussor, 24. l. Paul. 101. Et l. hereditator, 102. §. cum de sorte, ff. de solu. P. l. 1. C. eod. si debitor nihil de eo dixit, in arbitrio accipientis est, in quod uelit acceptum. *Dummodo, inquit Vlpianus, l. 1. §. 1. de solu. P. Paulus, l. cum ex pluribus, 97. eo. tit. in id constituit solutum, in quod ipse se debet, esse soluturus, quoque debito se exoneraturus esset, si deberet, id est, in debitum quod non est in contrarium factum: aut in illud, in quod quis fideiussor: aut cuius dies nondum uenerat. Et quissimum enim visum est, creditorem agere rem debitoris, ut suam ageret. Permittitur ergo, inquit, creditori constituere in quod solutum uelit, dummodo sic constituat, ut in re sua constitueret. Sed constituere in re presenti, hoc est, statim atque solutum est, debet. Haec Vlpianus, cui adiecit rationem Florentinus, l. 2. de solu. in P. eadem in l. cum ex pluribus, 97. eo. tit. Quod in re agenda hoc fiat, ut creditori liberum sit non accipere, uel debitori non dare, si alio nomine exsolutum quis eorum uelit. Ceterum addit Vlpianus, l. 3. eo. tit. P. postea non permittitur, & pauca concludit, Haec res efficit, ut in diuorem causam, scilicet debitoris, semper uideatur debere sibi accepto ferre, simile in *l. s. de solu. in P. ita enim infuso constituitur eorum nomine, id est, in sua obligatione.**

35 ¶ Grauior & durior causa est, & prior imputanda, debere suo nomine quam alieno, id est, ex fideiussione. *Pompo, l. 4. §. l. ob triginta, 73. de sol. P. l. si res aliena, in si ad T. rebell. P. Et grauius quod cum poena, quam quod sine poena debetur, l. d. l. 4. de solu. C. l. cum ex pluribus, 97. eod. quod satisfactio quam quod sine satisfactio. Item id quod ex famosa causa, eo quod ex non famosa debetur. *Vlpianus, in l. si quid ex famosa, 7. de sol. l. si in duabus, 105. de reg. iur. l. haec enim, de iust. iur. l. d. quod ex causa iudicati, eo quod non ex causa iudicati, l. si quid ex famosa, & dicta l. cum ex pluribus, quia maiores uirtute iudicari debentur, l. 1. §. 3. de usur. res iud. C. Grauius debet etiam, quod crescit per infirmitatem, quia poenam habet, eo quod non crescit, l. si quid ex famosa. Praegratius & magis debet quod praesenti die debetur, l. in his uerbis §. de solu. in P. Sed & inter debita illud atrocius, quod uisur feruit, propter pernicitatem & impietatem uisurarum quae bona sensum debitorum paucis**

diebus depopulantur, ut Deo fauente, dicemus in uisuris. ¶ Si par causa sit debitorum aut nominum, antiquiori adscribenda est solutio, quando nihil in ea aliud expressum sit, in his §. de toll. P. l. ubi fideiussor, 24. l. si ex pluribus, 89. §. si l. pupilli, 96. §. cum in eodem, & d. l. cum ex pluribus, §. l. hereditator, 102. de solu. P. Et debitum est efficax, quod peti poterat, l. si is cui numos, 94. §. Flavianus, de solu. P. l. cum ex pluribus, 103. eo. quod uero solutio prior debito, ex solutione supererit, in sequens debitum computabitur. *l. pupilli, 96. §. cum in eodem, & d. l. cum ex pluribus, 97. de sol. Quod si par & dicitur, & contractuum causa sit, ex omnibus summis pro portione uideatur solutum, Paulus, in l. illud, 8. de sol. Disparem autem causam debiti non facit maior uel minor summa, sed causa, ex qua debetur res, l. si in duabus, 105. de reg. iur. Porro si uisur cum debito debentur, nihilque dictum sit soluendo, num pro uisuris uel sorte solutum uelit debitor, in solutione uisurarum, non sortis, l. T. tua, 48. de solu. P. l. 1. C. eod. tit. reputatur solutio: aliter tamen cauceri potest, l. hereditator, 102. §. cum de sorte, de solu.*

¶ Effectus propter quem fit solutio, est liberatio, ut diximus, ab obligatione. *l. solutionis, §. 4. de solu. l. amplius rem ratam habe. P. ut si res data non fit irrita, ut exigere obligationes ab initio huius tractationis diximus, supra c. 2. huius lib. ut que, quod cuique conpetit, & obligatione, qua situm est, tributum, secundum iuris precepta, §. iuris precepta, de iust. Et iur. Et proinde implere fides censetur, quoties id quod tibi debebam ad te peruenit, & tibi nihil absit, nec quod solutum est, repeti possit: tunc enim & competit liberatio, l. quoties, 61. de solu. P. Absente autem mihi quippiam uideatur ex re debita, si eam alio modo, quam quo debebaturate, consequatur, non ratione rei, sed ratione obligationis, quae mihi salua remanet ad estimationem, uel quod inde pender consequendum, ut apud Italia in l. si is qui Syrbum, 17. §. l. ex promissione, 18. de actio. in P. l. non est nouum, C. de actio. em. l. 1. C. de re iud. l. non solum, solu. mar. Quae admodum & qui sic soluit, ut reperat, non liberatur: quia nec alienantur numi, qui sic dantur, ut redpiantur, l. qui sic soluit, §. 5. de sol. P. l. non uideatur, de dona. caus. mor. l. 3. §. si. Et l. si q. como P. Pari modo, si res in solutum data euincatur, non sequitur, donec euictio luatur, liberatio, l. si quis aliam rem, 46. de sol. P. l. libera. de senten. Et inter in P.*

¶ Erideo in hac causa, ut sequatur liberatio, de euictione quoque promitti debet, *Scaeuola in l. Italia, 131. §. qui fundum de verb. oblig. in P. Nam qui rem in solutum accipit, si uilis est emtori, Vlpianus in l. si quibus ex cau. in possessio. ear. l. 4. 2. P. tit. 4. l. sequitur, §. de illo, de uisur. unde nec quod postea ea res a creditore melior, & maioris ualoris effecta est, repeti a debitor potest, l. cum, pro pecunia, 24. de solutio. C. Obseruatur ut cum ex pluribus debitoribus vnus creditoris, uel in solidum, uel pro parte, obligatis, vnus integrum debitum pro aliis, uel ultra, quam pars sua deposcat, soluit, conueniens is creditor possit, ut in alios sibi cedat quas habet actiones, pro repetitione eius, quod pro correis debendi soluit, l. Syrbum, 95. §. si mandato, de solu. P. §. quod si tempus, nouella 4. Eaque pacto cessionis fieri debet ante solutionem: nam post solutionem non admittitur. *l. Modestinus, 76. de sol. P. l. cum is, de fideiussor. l. nulla, §. de solu. Datur tamen in rem actio utilis pro non cessa, aduersus alios soluenti, l. 1. §. non tractemus, de iust. Et ratio: d. s. r. 1. de actio. Et oblig. l. b. 4. C. titu. 10. uel negotiorum gestorum actio, remanente tamen exceptio aduersario, si locus ei possit esse doli mali. *Julianus, in l. de quare, 74. §. si. de iudic. lib. 5. P. tit. 1.***

¶ Qui solutionem probat, chirographum debiti condicere potest, l. si. C. l. de solutio. 2. de condit. ex lege. l. 4. C. titu. 9. ut si ore chirographo debiti inani facto & pignori solutione liberatis: utque tam a creditore, quam ab alio, si detineatur, & reliquae eius debiti scripturae, ut exhibeantur & restituantur, debitor agere potest, *Vlpianus, in l. solutione, 18. ad exhibend. lib. 10. P. titu. 4. l. instrumenta, 6. §. l. si. eo. titu. lib. 13. C. titu. 42. Interest enim debitorum tabulas, & instrumenta, seu chirographa debiti penes se habere solutione facta: quia plerumque creditores calumniantur non factam solutionem, & ne controuersia rerum moueatur, eaque ratione qui eas tabulas amouet, furti tenetur, & in duplum damnatur summae his comprehensa. *Vlpianus, in l. qui tabula, 27. de fur. lib. 47. P. tit. 2.**

¶ Est praesumptio iuris uigentissima, si penes debitorem est instrumentum, uel chirographum debiti fit, solutum fuisse uel remissum debitum in eo contentum, l. 2. de pact. P. l. qui chirographum, 57. de leg. 3. capitu. sane, in uel gloss. in uerbo, redens, de renuntiat. l. mortis cau. 18. §. T. tua, de dona. cau. mor. P. Nisi creditor contra uoluntate suam, ad eum peruenisse chirographum

doceat, *l. quod debitori, 1. de solut. C.* vel alio modo constet, & probetur non esse solutum. Sicuti & in chirographo cancellato responsam est, qui certe presumptionem facit solutum fuisse debitum: ceterum non excludit probationem contrariam creditoris. *Modestus in l. si chirographum, 2. q. de prob. li. 2. P. tit. 3.* Quemadmodum solutionem probanti debitori nihil obest inductum, vel non cancellatum fuerit. *l. inditum, 2. C. de solut.*

40 ¶ In dubiis porro prior erit sententia ad liberandum, quam ad obligandum. *l. Arrianus, de act. in P.* Fiunt & contra chirographorum, vel cautionum, seu nominum probationes, recanta seu apochæ per creditores debitoribus, quas vocamus quitantias, quibus creditores se debita, seu res receptisse fatentur, *meminit de recantis nouella 119. D. Augusti de cura pro mor. agen.* tutique euadant debitores a petitione debiti, *l. 2. de apoc. li. 10. C. tit. 22.* nam illæ sunt pecunia soluta. *l. si acceptolatum, 19. §. 1. de accept. in P.* Et si de tribus annis soluendis agatur, & apochas trium proxime præteritorum annorum debite, & ab iis qui potestatem faciendi habeat factas quis exhiberit, antea actis annis soluisse quoque præsumitur, vt nec præteritorum annorum apochas teneatur exhibere nisi antapochæ, vel contrariæ adsint probationes, *l. quicumque, 3. de apoch. publi. lib. 10. C. l. plures, de fide instrument. C. & hoc favore liberationis receptum.* Nam alioquin præstatio certorum annorum, seu solutio, non constituit aliquem debitorem in posterum: nisi contrarium probetur, *l. si certis annis, 18. Cod. de pact. l. creditor, C. de usur.* nisi a sciente indebitum solutum, & fauor alimentorum concurrat, *l. 1. C. de fide commi. vel decennio quis ex eadem causa, id est, longo tempore, soluerit. l. cum de in rem verso, de usur. in P.* In fauorem quoque liberationis, proximitas sanguinis, longinquitas temporis, & sæpius habita ratio inducunt remissionem debiti, & presumptionem solutionis faciunt. *l. Procula, de procurat. in P. Barto. in l. libertus, de aliment. & cib. leg. in P.*

41 ¶ In promissione alternatiua, dandi, veluti dandi, aut hominem, aut decem, quis tantum ad vnius extremi solutionem tenetur, & eo soluto ab alio liberatur: & si alterum soluitur, condicitur. *l. qui hominem, 2. q. de solut. in P.* Si quis alternatiue sic Stychiū aut Pamphilum stipulatur, vel alias duas res, quarum vna est tunc in dominio creditoris, puta Pamphilus, vna tantum in obligatione, & solutione est, nec si postea ea, quæ tunc in dominio est, exeat potestatem creditoris, peti potest. *Marti. l. qui decem, 72. §. Stychiū, de solut.* In stipulatione alternatiua hæc, vt Stychiū aut Pamphilum vtrum ego volam, dabis altero mortuo, ille solus, qui viuit, petetur: nisi mora fuerit facta in mortuo quem petitor elegerit, quia ille tunc perinde debetur, ac si in obligatione solus deductus fuerit. *l. Stychiū, aut Pamphilum, 95. de solut. in P.* Quod si promissoris fuerit electio, de sancto altero, qui superest æque peti poterit, *d. l. Stychiū, §. 1. nisi etiam promissor alium iam elegerit, l. huiusmodi, §. Stychiū, de leg. 1. l. statim liberis, §. fin. de leg. 2. l. 2. §. qui Stychiū, de eo quod certo loc. l. si quis stipulatus, de verb. oblig. l. cum is qui, de condit. indeb. P. l. in emptione, §. penul. de contrah. emt. l. Stychiū, ad leg. Aquei.* Enimvero si factio debitoris alter sit mortuus, cum debitoris esset electio: quamuis interim non alius peti possit, quam qui solui etiam potest: nec defuncti offerri æstimatio potest, si forte longe sit vilior, quoniam id pro petitorum in penam promissoris constitutum est. Tamen si alter seruus sine culpa debitoris moriatur, nullo modo ex stipulatu agi poterit, cum illo tempore, quo moriebatur, non commiserit stipulationem. Sane quoniam impunita non debent esse admitta, doli actio non immerito desiderabitur, aliter quam in persona fideiussoris, qui promissam hominem interfecerit, quia tenetur ex fideiussione fideiussor, quemadmodum tenebatur, si sine herede debitor decessisset, vt hæc late Paulus hisdem verbis explicat, *d. l. Stychiū, aut Pamphilum, 95. §. quod si, versum in uero, & versum in tametsi, de solut. P.* & aliis iurifcons. *l. si areo, §. si de fideiussor. l. mora, §. si de usur. P. repetit hic l. si seruus, & l. mora, & l. si ex leg. cau. de verb. oblig. & l. cum situs sum, eod.*

De Acceptationibus. Cap. 19.

Inft. lib. 3. tit. fi. Lib. 46. P. tit. 4. Lib. 8. C. tit. 44.

- 1 Acceptatio quid.
- 2 Apochæ & acceptationis solutio, eod.
- 3 Acceptationes utiles & inutiles.
- 4 In acceptatione que consideranda.

Acceptationis qua res sint capaces, eod.

- 4 Aquiliana stipulatio.
- 5 Gallus Aquilius, eod.
- 6 Acceptatio vel solutio nec ante diem, vel pendente conditio, ne eod.
- 7 Fieri proprie dicitur.
- 8 Acceptatio non valet partis rei inuidua, qua tota debetur, & que alia accepto fieri nequeant.
- 9 Accepto ferre qua persona possunt.
- 10 Pacti & acceptationis differentia.
- 11 Acceptationis diuersa, in rem & in personam, conceptio.
- 12 Acceptationis formula.
- 13 Liberatio acceptationis finis est.
- 14 Acceptatio facta irrevocabilis est.
- 15 Praescriptis verbis actio datur ex acceptatione.

A Acceptatio, ¶ imaginaria solutio est, §. siem per acceptationem, quib. mo. toll. obli. id est, solutio sine rei interuentu, *l. imaginaria, de reg. iur. P.* liberatio, quæ solutioni comparatur, *l. Papius, in l. non solum, §. si quis qui de liber. leg. lib. 34. P. tit. 3.* vt enim naturaliter obligationem tollit solutio, sic ciuilitate acceptatio, *l. verborum, 107. de solut. in P.* Et hoc interest inter acceptationem, & apocham: quod acceptatione omnimodo liberatio contingit, licet pecunia soluta non sit: apochæ non alias, quam si pecunia soluta sit, *l. Papius, in l. si acceptorum, 19. §. si de accepta, in P.* Modestus acceptationem definit, vt sit liberatio per mutuum interrogationem, qua vtriusque contingit ab eodem nexu absolutio, *l. de accept. in P.* Acceptum ferre, est confiteri acceptisse, quod non accepimus, *l. si ex pluribus, 87. de solut. P. l. si seruus, 6. de manum. l. tali, 48. §. 1. de iure dot. l. cum & sortis, 35. de pign. act.*

¶ Acceptationum alie utiles, alie inutiles, *l. in inutilis, §. de accepta, in P.* Vtilis sunt, quæ sui natura liberant: inutiles, & quæ inefficaces omnino sunt, vt pote, quæ neque consensum, neque pactum habent, *d. l. in inutilis.* Et illæ quoque quæ habita ratione nature acceptationis, factio iure liberationem non patiunt: vt si acceptum fuerit ei, qui re, non verbis obligatus erat. Verum is, cui acceptatio facta est, potest se exceptione doli mali, vel pacti conuenti tueri, *l. Papius, l. si acceptolatum, 19. de accept. P. l. cum emtor, de rescindend. ven. l. si vnus, §. pen. de pact. in P.* quia si acceptatio inutilis fuit, tacita pactioe id actum videtur, ne peteretur, *l. si vnus, 28. §. si acceptatio, de pact. in P. & sibi Accur.* inutilis videlicet, ratione conceptionis inepte, quod inter absentes fiat, vel sub conditione, vel in diem, *arg. l. 1. §. eum qui, de const. pecunia, vel ratione rei, l. cum emtor, de rescin. vend. l. si acceptolatum.*

¶ Consideramus in hac quoque acceptatione res, de quibus fiat, & personas a quibus, & quibus, & ipsam formam secundum quam fit, & intentionem, & finem propter quid, & quare fiat. Res, quæ in acceptationem deducitur, debet esse in obligatione, & debita, alioquin quæ extra adiciuntur, superflue veniunt: vt si tantum decem debeam, & dixerim, quod tibi decem promisi, viginti ne habes accepta, decem tantum erunt in stipulatione, *l. Pomponius, in l. si is qui Stychiū, 15. de accept. Et in summa, nisi consentiat acceptatio cum obligatione, & nisi verum est, quod in acceptatione demonstratur, imperfecta est acceptatio. *l. Paulus, nisi consentiat, 44. de accept.* Proinde sola verborum obligatio, accepto ferri potest, & verbis promissio verbalis tolli, *l. in inutilis, §. si acceptum ferre, & d. l. nisi consentiat, & l. si acceptolatum, de accept. in P. §. item per acceptationem, quib. mod. tolli oblig. l. nihil tam naturale, de reg. iur.**

¶ Et ideo, si quis voluerit ea, quæ ex alio contractu, quam verborum debentur, accepto ferre, prius debet debitum, per Aquilianam stipulationem ab Aquilio Iurifconsulto æquissimo, quem laudat iudicem magnæ auctoritatis, & scientia iuris ciuili excellentem Valerius Maxim. *lib. 8. ca. 2. inductam,* debitum nouare, & in verborum obligationem conuerrere: & sic postea accepto ferre, *l. 3. C. de accept. 4. C. de transact. d. §. item per acceptationem.* Et ita est prodita Aquiliana acceptatio ex formula stipulationis Aquilianæ, cuius verba concepta, hæc, *Quicquid te mihi ex quacunque causa dare, facere oportet, oportebit ve presens, in diem ve, quarumcumque rerum mihi tecum actio, quæque aduersus te petitio, vel persolutio est ferit ve, quod ve tu meum habes tenetur, & c.* accepto habeo. *d. §. siem per acceptationem, versum est autem l. & vno ex pluribus, 18. §. 1.* Quæ formula generalis est, & pro certis tamen concipi potest. *Papin. l. cum Aquiliana, §. de transact. in P. Aquiliana,* inquit Vlpianus, stipulatio omnimodo omnes obligatio-